

บทคัดย่อ

การประเมินปัญหาความยากจน โอกาสการเข้าถึงองค์กรทางการเงิน และผลกระทบขององค์กรทางการเงิน
ต่อวิถีชีวิตของชุมชนพื้นที่สูง ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา จังหวัดเชียงใหม่

Poverty Assessment, Opportunity to Access Financial Organizations, and Impacts of
Financial Organizations on Livelihood of Highland Households in Mae Sa Watershed
Area, Chiang Mai Province

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีพ.ศ 2555 จำนวนเงิน 513,000 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 2 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึงปี พ.ศ. 2556

คณะผู้วิจัย:

1. อ.ดร. กัมปนาท วิจิตรศรีกมล	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	โทร 02-942-8649
2. ผศ.ดร.อิสริยา บุญญะศิริ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	โทร 02-942-8649
3. อ. เอื้อ สิริจินดา	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	โทร 02-942-8649
4. อ.ดร.จิรวรรณ กิจชัยเจริญ	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	โทร 053-944-066

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินปัญหาความยากจน และโอกาสการเข้าถึงองค์กรทางการเงินและผลกระทบของการองค์กรทางการเงินต่อวิถีชีวิตของชาวเขา การแก้ไขปัญหาความยากจน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามครัวเรือนเกษตรตัวอย่างจำนวน 178 ตัวอย่าง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน คณะกรรมการองค์กรการเงิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผลการประเมินความยากจนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สามีปัญหาสำคัญได้แก่ การมีชีวิตความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐานการครองชีพ มีเอกสารสิทธิในที่ดินไม่มั่นคง ขาดโอกาสในการผลิตและการตลาด ไม่มีทรัพย์สินสำคัญ อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ขาดการฝึกอบรมด้านการเกษตร มีปัญหาสุขภาพและที่อยู่อาศัย น้ำดื่มน้ำใช้ไม่พอเพียง ปัญหาอาชญากรรมไม่มาก มีการชะล้างพังทลายของที่ดิน และปัญหาหมอกภาวะจากการไม่มีการจัดการของเสียทางการเกษตร

เมื่อพิจารณาโอกาสการเข้าถึงองค์กรทางการเงิน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 21.35 ไม่มีเงินฝาก และร้อยละ 7.9 ไม่ได้รับเงินกู้ และองค์กรทางการเงินมีบทบาทช่วยให้ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้เกษตรกร เพิ่มสวัสดิการให้สมาชิกและชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน และช่วยให้ชุมชนมีความสามัคคีเพิ่มขึ้น

การให้สินเชื่อขององค์กรทางการเงินในหมู่บ้านแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนได้ เนื่องจากวงเงินมีจำกัด รัฐบาลต้องมีนโยบายในแก้ปัญหาความยากจนอื่นในมิติเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรทางการเงินในหมู่บ้าน และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรทางการเงินให้กระจายไปตามหมู่บ้านเพิ่มขึ้น และในระยะยาว การ

พัฒนาเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตร จะเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนจนโดยเปรียบเทียบ

คำสำคัญ: การประเมินความยากจน ความยากจนโดยเปรียบเทียบ การเข้าถึงองค์กรทางการเงิน พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา เชียงใหม่

Abstract

The main objectives of this research project are to assess the poverty problems of the highland households and to evaluate the opportunity of the highlanders in accessing financial organizations including impacts of financial organizations on highlanders' livelihood, poverty alleviation, and natural resource and environmental management. The study site is in central and northern Mae Sa Watershed areas, based on the data collected from 178 household samples and in-depth interviews among village leaders, financial organization committees, and government officials.

According to the poverty assessment under economic, social, and natural resource and environmental dimensions, major poverty problems of Mae Sa households are lower living standard relative to average living standard, insecurity in land tenure and rights, less opportunity in production and marketing, lack of crucial properties, literacy problem, inadequacy of farm training, health problem, shelter problems, drug problem, inadequacy of drinking water and water used, some crime problems, soil erosion problem, and waste management problems.

Regarding the opportunity of the highlanders in accessing financial organizations, 21.35% of farm households do not have any saving and 7.9% do not receive loans. The roles of financial organizations on highland well being are to increase savings, provide sources of on-farm working capital, improve welfare and public activities/benefits and build learning process and unity strengthening among members.

Loans provided by the village financial organizations cannot solely alleviate poverty problems due to limited loan amount. Thus, the government should initiate additional poverty alleviation policies in terms of economic, social, and resource and environmental dimensions at the same time. Additionally, these should include Village Fund strengthening. The policies associated with non-agricultural economic development are crucial in improving wellbeing of the relative poor in the long run.

Key Words: *Poverty Assessment, Relative Poverty, Financial Organization Access, Mae Sa Watershed, Chiang Mai*